הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

תוכן עניינים

א. דל זוזא ושתותא והנך לפדיון הבן דהוי להו עשרין מתקלי במתקלי דינרא דאינון עשרין ותמניא זוזי ופלגי ופלגא דנקא 1

ב. סילעים דאורייתא תלתא ותילתא הוי דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין ... והלא סלע של קדש ארבעים ושמנה פונדיונין פונדיון זה מה טיבו קילבון לפרוטרוט בתר דאוסיפו עילוייהו 3

ג. כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה 5

ד. שבועת הדיינין הטענה שתי כסף ... מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב 6

ה. הפורט סלע ממעות מעשר שני כסף כסף ריבה 8

ו. הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל הקדש נמי יליף קדש קדש ממעשר 9

ז. והרי קידושי אשה ... בפרוטה ובשוה פרוטה 10

ח. התוקע לחבירו נותן לו סלע ולא תימא סלע ארבע זוזי אלא פלגא דזוזא דקרי אינשי סלע פלגא דזוזא 11

דף נ.

א. דל זוזא ושתותא והנך לפדיון הבן דהוי להו עשרין מתקלי במתקלי דינרא דאינון עשרין ותמניא זוזי ופלגי ופלגא דנקא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

כבר התבאר לעיל דף מט: שחמשת שקלים לפדיון הבן[1], שיערו חכמים שהם ק"כ מעים[2] והם שלשים דרהמים כסף מזוקק או שיווי שיעור זה[3], שהוא תשעים גרם כסף.

אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור[4], או שיוויו, שהוא כתשעים ושלש גרם כסף טהור. וי"א[5] תשעים ושש גרם, והמנהג ליתן מאה גרם.

ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת לפדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק, שיעור של כתשעים ושלש גרם כסף טהור. (כולל מס ערך מוסף וכדומה). ויכול לתת מטבעות של זמנינו ואף על גב דמטבעות בזה"ז אין להן שיווי עצמי מ"מ כיון שיש בהן שיווי משום שהן מטבע שפיר חשיב שיווי, ולפ"ז פודין אף במטבע של נייר אלא שאין עושין מעשה במה שלא שמענו מרבותינו[6].

---

[1] רמב"ם הלכות ביכורים פרק יא הלכה ו

[2] (6 מעים = דינר) * 4 = סלע = 24 דינר * 5 = 120 או לחילופין 5 סלע = 20 דינר (4 דינר = סלע) * 6 מעים (6 מעים = דינר) = 120 מעים.

[3] משקל 1520 שעורות

[4] והנה הגרא"ח נאה כתב, ששיעור הדרהם הוא שלשה גרם וחמישית. וכן כתב בספר זכרי כהונה (מערכת ח' אות יט). אבל לאחרונה יצא לאור קונטרס רביעית הלוג, תדפיס מקובץ בית אהרן וישראל, להרה"ג רבי יהודה מרגולין, ושם (עמוד יג) כתב, שאחרי מחקר שבאוסף המוזיאונים מכל המטבעות ברחבי העולם שבתוכם נמצא מספר רב של דרהמים מכל התקופות, ומכל מטבעות הדרהם שבתקופת הרמב"ם לא נמצא כמעט מטבע דרהם יותר משלשה גרם, ומכאן יש להוכיח שאין לשער משקל הדרהם כפי שהיה סבור הגר"ח נאה לשער, שהוא גרם וחמישית, אלא הוא 3 גרם. הליכות עולם חלק א' עמוד רצא. וראה עוד באורך במאור ישראל ח"ב עמוד צה – צו. וזה דלא כמו שנתבאר בשו"ת יחוה דעת ח"א (עמ' נ'), וח"ג (ס"ס יב), וח"ד (סי' נד). וילקו"י חלק ג' (מהדו"ק) בכמה דוכתי. וע"ע בשו"ת זבחי צדק חלק ב' (סימן כז) אמנם הסמ"ע בחו"מ (סי' פח) כתב לפקפק ע"ז, שבזה"ז אין די בשיעור זה, לפדיון הבן. וכ"כ הב"ח, שיש לתת שיעור שאין בו ספק לכולי עלמא. ע"ש. ועפ"ז כתב הראשון לציון הגאון רבי מיוחס בכר שמואל בספר פרי האדמה, שהמנהג בירושלים דור אחר דור להחמיר ולתת שלשים ואחד דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, ולפ"ז השיעור יהיה כתשעים ושלש גרם כסף טהור. גם בנתיבי עם (סי' שה ס"א) כתב, שפודין בשלושים דרהם כסף מזוקק, שהם כמאה גרם כסף מזוקק. ומחיר הכסף לא קבוע וכו'. וכמבואר כ"ז בשו"ת יחוה דעת ח"ד (דף רע"א סימן נד). ע"ש. ועיין ילקוט יוסף שובע שמחות ב אות מא

[5] שיעורין של תורה

[6] דרך אמונה שם לד הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד ס"ק ס

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ב. סילעים דאורייתא תלתא ותילתא הוי דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין ... והלא סלע של קדש ארבעים ושמנה פונדיונין פונדיון זה מה טיבו קילבון לפרוטרוט בתר דאוסיפו עילוייהו

הסלע ארבעה[7] דינרין כסף[8], והדינר שש מעין[9], ומעה היא הנקראת בימי משה רבינו גרה, כמו שנאמר (שמות ל פסוק יג) עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין, שהם שמות מטבעות שהיו בימי חז"ל.

פרוטה אחת משמנה באיסר האיטלקי, שמשקל הפרוטה חצי שעורה[10]. נמצא משקל המעה והיא הגרה שש עשרה שעורות, ומשקל האיסר ארבע שעורות. וסלע שלש מאות וארבע ושמונים שעורה[11] בינוניות[12] שהוא שבע מאות ששים ושמונה פרוטות.

ועוד מטבע אחר היה שם בזמן הגמרא[13] שהיה משקלו שתי סלעים, והוא היה נקרא דרכון[14], ואלו המטבעות כולן שאמרנו ובארנו משקל כל אחד מהן הן שמשערין בהן בכל מקום

---

[7] רמב"ם הלכות שקולים פרק א הלכה ג ד

[8] דדינר זהב הוא הרבה יותר.

[9] חשבון זה הוא אחר שהוסיפו דקודם שהוסיפו הי' סלע (דהיינו שקל שבתורה) שלש דינרים ושליש דהיינו עשרים מעין.

[10] כך קיבלו הגאונים.

[11] שהוא כ"ד פעמים ט"ז שעורות שהמעה 16 שעורות ובסלע 24 מעין. שהרי בדינר 6 מעין ובסלע 4 דינרין כדלהלן

[12] לפי שיש שעורה גדולה ושעורה קטנה קמ"ל דכאן שיערו בבינונית.

[13] בזמן הגמרא אבל בימי משה לא הי' מטבע זו.

[14] ודעת רש"י בבכורות נ"א א' והרא"ש וריבב"ן והרע"ב ורבנו משולם ותלמיד רשב"ש רפ"ב דשקלים וכלשון הירו' בספ"ג דשקלים דרכונות של זהוב (וגי' הראשונים של זהב) דדרכונות הוא מטבע גדולה של זהב והוא דינר זהב ובתי"ט פ"ב דשקלים מ"ד בשם הרמב"ן: שהוא סלע ומחצה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

וכבר התבאר במסכת קידושין דף ב. ששיעור שוה פרוטה שמקדשין בו[15], הוא משקל חצי שעורה בסף[16] צרוף[17]. ששוקל ט"ז גרעיני שעורה שהוא רביע דר"הם[18], וגרם א' של כסף צרוף[19] הוא ארבעים פרוטות[20]. ועיי"ש שי"א שבזמן הזה המקדש בשוה פרוטה, הנזכר, אינו אלא קדושי ספק שיש לחשוש מצד יוקר המחיה ויוקר המתכות[21] שאין שוה פרוטה הנזכר חשוב לקדש בו[22].

דף נ:

---

[15] הוא שיעור פרוטה שהיתה בימי משה כדאמר בסוגי' דף י"ב ולאפוקי אם הפרוטה שבאותו זמן הוא פחות משיעור זה אף שיוצא בהוצאה לא מהני דבקדושין בעינן כסף ופחות מש"פ דהיתה בימי משה לא מקרי כסף כדאי' בתוס' דף ג' בד"ה ואשה בפחות וכו'. המקנה קונ"א

[16] שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

[17] ונראה פשוט דלא משכחת דין זה מ"ש הרמב"ם והשו"ע בשיעור הכסף דאם קידש בפחות מזה לא הוי קידושין אלא כשמקדש בכסף פחות משיעור משקל חצי שעורה דאינה מקודשת דאפי' אם הוא ש"פ כיוצא בזה במקום אחר לא מהני משום דאינו פרוטה דמשה אבל אם היא של נחושת או שאר שוה כסף לעולם הוי ספק קדושין דשמא במדי שוה פרוטה דמשה דהיינו שמא דבר זה שקדש בו היא שוה חצי שעורה של כסף במדי כנלענ"ד. המקנה קונטרס אחרון שם.

[18] שו"ע ונו"כ יו"ד רצד ו

[19] בשנת התשפ"ד גרם כסף נע בין **2.44** ועד **3.26** ₪ נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

[20] חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

[21] באבני מילואים שם כא הביא הסמ"ע סי' פ"ח סק"ב]שכתב דצ"ע למעשה בזמן שלנו שהפירות ביוקר אם חשוב שוה פרוטה לקדש בו אשה ע"ש. וכתב לפי מ"ש בסק"א דעיקר כסף דקרא היינו כסף מתכת במשקלו ושיערו חכמים דמשקל חצי שעורה חשוב כסף ושוה כסף סובב הולך על המשקל חצי שעורה שיהי' שוה לקנות בו חצי שעורה כסף ע"ש א"כ תו לא אזלינן בתר יוקר וזול התבואה אלא שיוכל לקנות בו חצי שעורה כסף. וסיים שם ואולי הי' הלכה למשה מסיני כמו כל השיעורין כזית וככותבת דהוא הלכה למשה מסיני

[22] ח"מ שם כד, ובהמקנה קונטרס אחרון שם מיהא לא נתבאר אם הפרוטה שבאותו הזמן דהיינו מטבע הפחותה שבמטבעות היוצאים באותו זמן היא גדולה מפרוטה של משה לפי שיעור הכסף, וכן הוא בזמנינו אם אשה מתקדשת בש"פ שהי' בימי משה. וכבר נסתפק בזה הסמ"ע בריש סי' פ"ח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ג. כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה

כל כסף[23] האמור בתורה[24] היא שקל הקדש והוא עשרים מעה, וכל כסף של דבריהן, ממטבע ירושלים, שהיה הסלע שלהן אחד משמנה בו כסף, והשאר נחושת, אבל המעה היא היתה כסף נקי אפילו בירושלים, והיא כסף של ירושלים.

מנין כסף[25] האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא שם רע והורג עבד[26] הוא כסף הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה והוא הקודש והוא שקל צורי, ומשקלו שלש מאות ועשרים שעורה כסף מזוקק בלי תערובות כלל[27], וכבר הוסיפו חכמים עליו[28] ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע[29] בזמן בית שני. וי"א[30] דבאונס ומפתה לא הוסיפו

וכמה הוא משקל הסלע שלש מאות וארבע ושמונים שעורה[31] בינוניות[32] שהוא שבע מאות ששים ושמונה פרוטות.

---

[23] רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק ג הלכה ב

[24] קשה שבקידושין ב: אסיקו בגמרא אלא אי איתמר וכו' כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי וא"כ היה לו לרבינו לומר כסף קצוב כדאסיקו במסקנא. ואולי בגמ' אמרו כן לרב אסי משום דהקשו מקדושין דהיינו פרוטה אבל רבינו ז"ל לא הוצרך לבארו דהרי כבר כתב בהלכות אישות דהקדושין הם בפרוטה. לחם משנה שם.

[25] רמב"ם הלכות שקלים פרק א הלכה ב – ד

[26] . באונס כתיב ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ובמפתה כתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות היינו אונס ובמוציא ש"ר כתיב וענשו אותו מאה כסף ובהורג עבד בהדיא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו. והו"מ למחשב נמי פדיון הבן ושדה אחוזה. עי' חזו"א חו"מ סי' ט"ז סקט"ז

[27] רבנו בפיה"מ בכורות מ"ט ב':

[28] בימי יחזקאל הנביא תוס' ב"ב צ' א' ועי' עה"ש.

[29] שהוא כ"ד מעין ולא כשקל הקדש שהוא רק כ' מעין.

[30] רי"ט אלגזי בכורות פ"ח סי' ע"ט בשם שטמ"ק בשם תלמידי ר"י מתוספתא ע"ש.

[31] שהוא כ"ד פעמים ט"ז שעורות שהמעה 16 שעורות ובסלע 24 מעין. שהרי בדינר 6 מעין ובסלע 4 דינרין כדלהלן

[32] לפי שיש שעורה גדולה ושעורה קטנה קמ"ל דכאן שיערו בבינונית.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ודוקא אם הסנהדרין[33] או חכמי הדור הסכימו לחשוב את השקל לכל דיני התורה במשקל יותר גדול. ואין נ"מ אם המלכות שינתה את המטבע או לא שינתה[34].

וכבר התבאר במסכת קידושין דף יא. וב"ק דף לו. שכל הסלעים[35] שנאמרו בשיעורים הנזכרים בתשלום קנס על הכאות שהכה את חבירו, אינם סלעים צורי, אלא סלעים מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שבכסף צורי, והם שלוש מעין שכל מעה יש בו משקל 16 שעורות כסף צרוף.

וכבר התבאר ששיעור הפרוטה משקל חצי שעורה[36] של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שלוש מעין משקל 48 שעורים כסף נקי. שהוא 2.4 גרם[37] כסף צרוף[38].

ד. שבועת הדיינין הטענה שתי כסף ... מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב

---

[33] חזו"א חו"מ סי' ט"ז סקי"ד ט"ז ע"ש

[34] ואפשר דהנעשה ע"פ חכמים אין כח ביד חכמים אח"כ לחזור ולפחות אבל אם המלכות הגדילה את המטבע בלא הסכמת החכמים אין מועיל כלום. שם סקי"ד

[35] שו"ע ונו"כ שם מב

[36] שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

[37] לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין בין **2.44** ועד **3.26** ₪ נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

[38] חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת שבועות דף לח: ששבועה[39] שמחייבין בי״ד למי שנתחייב שבועה היא נקראת שבועת הדיינין, בין שהוא חייב שבועה מן התורה בין מדברי סופרים.

וג׳ מיני שבועות חייבין מן התורה, מודה מקצת, וכופר בכל שעד אחד מכחישו, ושבועת השומרים שטען שאבד הדבר שהפקידו אצלו או נגנב או מת או כיוצא בו, הרי זה נשבע מספק[40] אף על פי שאין בעל הפקדון מכחישו בודאי שהוא אינו יודע אם טוען אמת אם לאו.

וכבר התבאר שם ובמסכת ב״מ דף נה. שכתיב בפרשת[41] מודה במקצת (שמות כב פסוק ו) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וגו׳, והאי כסף פירושו לפחות מעה כסף[42], לפיכך אמרו חז״ל שאין כסף זה פחות ממעה, ומדהוקש כסף זה לכלים דכתיב כסף או כלים, אמרו חז״ל שהוא דומיא דכלים מה כלים שנים דמיעוט רבים שנים אף כסף האמור כאן ר״ל שנים, ונאמר (שם פסוק ח) אֲשֶׁר יאמַר כִּי הוּא זֶה ומשמע כי הוא זה שיודה בדבר מה שיאמר עליו זה הוא שנתת לי, ועל כרחך הוא לפחות דבר ששוה פרוטה[43], ואז (שם פסוק י) שְׁבֻעַת ה׳ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם.

לפיכך אמרו חז״ל שאין מודה מקצת הטענה חייב לישבע עד שיודה לפחות בפרוטה ותהיה הכפירה לפחות שני מעין כסף, שאינו חייב שבועה מן התורה עד שיתבענו שני מעין, ופרוטה והוא מודה בפרוטה וכופר בשני מעין, אבל אם תבעו שני מעין ופרוטה והוא מודה לו בשתי פרוטות, כיון שאין הכפירה שני מעין, פטור משבועה, וכן אם הודה בחצי פרוטה לא

---

[39] שו״ע ונו״כ חו״מ פז ז

[40] דאע״פ שהיא טענת ספק והיה נראה מסברא דלא ישבע, דאין נשבעין בטענת שמא בעלמא, הכא בשומרים נשבעין על טענת שמא. אבל לא בא לומר דכל שכן בטענת ברי גבי שומרים, שבטענת ברי לא שייך שבועת השומרים ש״ך שם כב ועיי״ש בתומים עב מב ונתיה״מ שהעיקר דלא כש״ך אלא אף בברי חייב שבועת השומרים כגון שטוע ברי שפשעת.

[41] שו״ע ונו״כ חו״מ פח א

[42] שאי אתה מוצא כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהוא גרה כדמתרגמינן [שם ל, יג] עשרים גרה עשרים מעין, לבוש שם. ברמב״ם (פ״ג מטו״נ ה״ב) משמע כפי מה שכתב המ״מ דהכל מדבריהם ואסמכוהו אקרא, אורים א.

[43] דפחות מפרוטה קיימא לן הלכה למשה מסיני דמן התורה לא נחשב לכלום, ואינו נופל לומר עליו כי הוא זה שהרי אינו כלום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

מיקרי כי הוא זה ופטור משבועה אף על פי שהכפירה היא שני מעין, כיון שאין בהודאה פרוטה.

ובכל מקום[44] שאמרה תורה כסף לאו דוקא כסף ממש אלא הוא הדין שוה כסף, כדאמרינן בעלמא לרבות שוה כסף ככסף, והוא בנין אב לכל התורה, לפיכך הבא נמי אם לא תבעו כסף דוקא אלא מיני פירות או סחורות והודה לו מקצת שמין הכפירה וההודאה, אם יש בכפירה שני מעין ובהודאה פרוטה אחת חייב.

ה. הפורט סלע ממעות מעשר שני כסף כסף ריבה

כבר התבאר במסכת ב"מ דף מה. שהפורט סלע[45] של כסף[46] ממעות מעשר שני בין בירושלים[47] בין חוץ לירושלים ורוצה לפורטן על המעות של נחשת לא יצרפנה כולה במעות נחשת, שמכיון[48] שכסף חשוב יותר מנחשת לא התירו לחללה כולה על הנחשת אלא בשקל מעות כסף[49] ובשקל מעות נחשת, כלומר ישייר עכ"פ חציה כסף ואח"כ כשיצטרך עוד פעם לחלל בירושלים יחללנה עוד הפעם, ואם[50] יש לו מאה סלעים יחלל מכל א' חציו וי"א שיכול לחלל חמשים מהם וישאיר חמשים בכסף.

---

[44] שו"ע ונו"כ שם ב

[45] רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה הלכה יד

[46] כסף משנה ור"י קורקוס לפ"ד רבנו וחזו"א דמאי סי' ג' סקי"ב

[47] דאע"ג דאין מחללין בירושלים אלא על פירות כדלקמן פ"ז ה"ג מ"מ על פרוטות נחשת מחללין שא"א לקנות פירות בסלעים של כסף רק בפרוטות והוי צורך הפירות. כמבואר בתוס' כאן ד"ה השתא וכ"כ שאר הראשונים ועי' בחי' הרשב"א.

[48] ראב"ד עדיות פ"א מ"ט וכ"כ רדב"ז וכ"נ שזה טעם רבנו ולכן סתם ולא כתב שום טעם לא כאן ולא בפיה"מ וברש"י וכן הסכים הר"ש בפ"ב דמע"ש ע"פ הירושלמי דהטעם שאסור להחליף כל הסלע על מעות בירושלים שמא לא ישהה בעיר עד שיוציא את כולם ויפקיד בעיר עד רגל אחר והפרוטות מתעפשות ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמצא שולחני משתכר שתי פעמים ומע"ש נפסד ועוד דחיישי' שמא יוזלו פרוטות וברדב"ז סיים גם טעם רש"י

[49] ואף על גב דאין מחללין כסף על כסף אפי' מדוחק כמבואר פ"ד ה"ז כאן אגב שצריך לחלל חציו על נחשת התירו גם חציו השני על הכסף. חזו"א דמאי סי' ג' סקי"ב ועי' בשנו"א

[50] עי' תוס' חדשים שעשה מחלוקת בזה בין רש"י לרבנו וצ"ע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

וחוץ לירושלים אסור לחלל כל הפרוטות על הסלע אלא על חצי סלע וחציו ישאיר פרוטות[51].

ואם יש לו[52] הרבה פרוטות מספיק שבסלע א׳ ישאיר חציו פרוטות והשאר יחללם כולם על סלעים וי״א[53] דמותר לפרוט הכל בין פרוטות על סלע חוץ לירושלים ובין סלע על פרוטות בירושלים

בדיעבד אם חילל הכל, מחולל[54].

ו. הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל הקדש נמי יליף קדש קדש ממעשר

כבר התבאר במסכת קידושין דף יא. וב״מ דף נז. שההקדשות[55] אין פודין אותן לא בקרקע, ולא בעבדים שהרי הוקשו לקרקעות, ולא בשטרות שאין גופן ממון, שנאמר[56] (ויקרא כז פסוק יח – יט) וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף וגו׳ כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ. אחד הכסף ואחד שאר המטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין[57].

אחד קדשי[58] בדק הבית, ואחד קדשי מזבח שנפל בהן מום , לכתחלה אסור להונות את ההקדש ואין פודין אותן לכתחלה אלא בשווייהן, ואם עבר וחללן על פחות משווייהן, אפילו הקדש שוה מאה דינר שחללו על שוה פרוטה הרי זו פדוי, בין שידע שאין החילול שוה כההקדש ובין שלא ידע וסבור ששוה

---

[51] והטעם שהפרוטות יוצאות בירושלים וכשיבא שם יהא צריך מיד פרוטות לקנות צרכי סעודה ואם ירוצו הכל אצל שולחני לפרוט יוקירו הפרוטות ונמצא מע״ש נפסד ועוד דכשיבא לירושלים יצטרך לפרוטות ושמא עד שימצא מי שיפרוט לו יצטרך לקנות לו משהו בפרוטה לפיכך ישאו פרוטות עמהן להוציא במקצת ולכשיכלו יפרוט הכסף שבידו מעט מעט. ראב״ד עדיות פ״א מ״ט

[52] עה״ש

[53] תוס׳ דב״ה לקולא וכ״ד הרשב״א שם וכ״ד הגר״א בשנו״א.

[54] תוס׳ רבינו פרץ כאן.

[55] רמב״ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה א

[56] הרמב״ם שם הביא פסוק ונתן את הכסף והוא כלשון הגמ׳ כאן וקידושין נד: אולם אין פסוק זה בכל המקרא. ועיין קרית מלך שם

[57] עי׳ תו״כ בחוקותי פי״א ה״ז מנין לרבות דבר המטלטל כו׳ ופי״ב ה״א לרבות דבר המטלטל כו׳. ועיין מעשה רקח שם

[58] רמב״ם שם הלכה ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ונמצא שאינו שוה מן התורה מחולל[59], ויצא לחולין ומותר ליהנות בו, ומדברי סופרים שהוא צריך חקירת דמים וחייב להשלים את דמיו כמו שיתבאר.

ז. והרי קידושי אשה ... בפרוטה ובשוה פרוטה

כבר התבאר במסכת קידושין דף ב. שדבר תורה[60] האשה מתקדשת בכסף[61] ובשטר ובביאה, שכולם נלמדים מן המקרא[62]. (אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות).

בכסף כיצד[63], נותן לה בפני שנים פרוטה[64] או שוה פרוטה[65], הן כסף הן כל דבר. ואומר הרי את מקודשת לי בזה.

ונוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני הזוהר[66], וכך מנהגינו, קורא[67] לב' עדים ומראה להם טבעת קידושין, אם הוא שוה פרוטה ואמר להם הרב ראו זה הטבעת שוה פרוטה ואומרים הן.

---

[59] ערוך השולחן העתיד הלכות ערכין וחרמין סימן מה סעיף יד

[60] שו"ע ונו"כ אבן העזר כו ד

[61] כתב הרמב"ם רה"א כסף הוא מד"ס וכתב המגיד ובכסף משנה מדאורייתא הוא אלא כל דבר שאינו מפורש בתורה נקרא ד"ס אבל דינו כדין התורה. ב"ש שם ד

[62] בכסף מנלן, ילפינן [קדושין ב ע"א] גזירה שוה קיחה קיחה, כתיב הכא [דברים כד, א] כי יקח איש אשה וכתיב התם [בראשית כג, יג] נתתי כסף השדה קח ממני, מה קיחה דהתם כסף אף כי יקח דהכא על ידי כסף. בשטר מנלן, אמר קרא [דברים כד, א] ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר, מקיש הויה ליציאה מה יציאה בשטר אף הויה בשטר. ביאה בפירוש כתיב בה, דכתיב [שם א] כי יקח איש אשה ובעלה וגו', ופירושו כי יקח איש אשה בכסף כדילפינן קיחה קיחה או שיבעלה וגו' הרי זו היא אשתו ויש לה דין הכתוב בפרשה

[63] שו"ע ונו"כ שם כז א

[64] ע' סמ"ע סי' פ"ח ס"ב מפקפק לומר דבזמנינו זה דאין יכולים לקנות בפרוטה כ"א מעט מזער מן הדין היה לנו לומר דאין אשה מתקדשת בפרוטה. באר היטב שם ב וח"מ שם כג

[65] בב"ש שם ב כתבו תו' ריש קידושין דילפינן מעבד עברי דשוה כסף בכסף וכתב בחדושי הרב מוהר"ר יוסף מטראני אם התנה ע"מ שאתן כך זה ונתן שוה כסף בעל כרחה לא הוי נתינה הואיל שנתן שוה כסף ובעל כרחה. ועיי"ש שהאריך לפלפל בדבר ועי' בס' המקנה בק"א מ"ש בזה וסיים שם לכך נראה דבכל ענין הוי ספק מקודשת ע"ש ועי' בספר אבני מלואים סק"ד מ"ש בזה. ועי' עוד בספר יד המלך פ"ג מהל' אישות הלכה א' מענין זה.

[66] רמ"א שם

[67] באר היטב שם א מדרשות מהרי"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ויזהירו לעדים שיראו נתינת הטבעת לאצבע הכלה ויקדש בימין שלו וגם בימין של הכלה ובאצבע הסמוך לגודל שנקראת אצבע ישים הטבעת[68]. ויזהר שלא תהיה חציצה בין הטבעת לאצבע, ולפיכך אם לובשת כפפות תסיר מיד ימינה[69].

מדרבנן אין מקדשין לכתחילה במטבע[70] .

אם קידש במחובר לקרקע הוי קידושין[71].

אם אמר טלי קידושיך מע"ג קרקע הרי זה ספק קדושין[72]. וי"א[73] שהרי זה ודאי קידושין.

ח. התוקע לחבירו נותן לו סלע ולא תימא סלע ארבע זוזי אלא פלגא דזוזא דקרי אינשי סלע פלגא דזוזא

כבר התבאר במסכת קידושין יא. וב"ק דף לו: שהחובל בחבירו מדין תורה חייב בחמישה דברים נזק צער ריפוי שבת ובושת. ויש הכאות[74] רבות שיש בהן צער וביזוי מעט ואין בהן נזק, ופסקו להן חכמים דמים קצובים שכל המכה את חבירו הכאה אחת מהן ישלם אותו הממון שקצבו לה[75], ומהם מי

---

[68] באר היטב שם

[69] פתחי תשובה שם א מס' כרם שלמה בשו"ת שבסוף הספר סי' פ"ו.

[70] ב"ש לא ה, וכז א, מהמרדכי, אולם עיין אבני מילואים שם ב שבש"ס משמע דמקדשין במטבע ע"ש [יג, א] בהאי דאמר כנסי סלע זה שאני חייב וכן באשה שחטפה מעות סי' כ"ח סעי' ה' ובש"ס (נב, ב) גבי האי דחטף זוזי מחברי' ואמר [ל]אשה מקדשת לי ולא אשתמיט בש"ס לומר דמדרבנן אין מקדשין במטבע. ומ"ש ב"ש בשם המרדכי המעיין במרדכי אינו נמצא שם אך בהגהה כתוב שם במרדכי פ"ק דקידושין (סי' תפ"ח) ז"ל גרסינן בהזהב דעתא אצורתא וצורתא עבידי דבטלה עיין שם האיך מקדשים במטבע עכ"ל ואינו אלא עיון דהיאך מקדשין במטבע דנימא נמי דעתא אצורתא ועביד דבטלה וכבר כתבו לחלק בין תורת כסף לתורת חליפין.

[71] אף על גב אם קידש בשטר מחובר לא הוי קידושין משום דמקשינן הויה ליציאה מ"ה שטר מחובר פסול כמו גט מחובר אבל כסף לא שייך בגט לכן אם קידש בקרקע מקודשת גם י"ל שאני גט מחובר דפסול משום דמחוסר קציצה אבל קידושין קי"ל אפילו לא בא לידה מקודשת כמו תן לפלו' ועיין חידושי מהרי"ט. ב"ש שם מהר"ן ריש קידושין ותו' והרשב"א

[72] ב"ש שם ג

[73] עי' בס' המקנה בק"א שדעתו דהוי ודאי קדושין והביא דבתשו' רש"ך סי' קנ"ב ובת' מהריב"ל כתבו ג"כ דדין זה כמו מחובר לקרקע דחד טעמא הוא ע"ש ועבס' גט מקושר בקו"א אות יו"ד שהאריך הרבה בדין זה ודעתו שם דבקדושי כסף אפילו אמר טלי מעל ג"ק שפיר מיקדשא אך בקידושי שטר יש להסתפק ע"ש

[74] שו"ע ונו"כ חו"מ תכ מא

[75] ואלו באחרים שהוזכרו שם, הבועט בחבירו ברגלו שהוא בזיון גדול אמרו שישלם ה' סלעים, הכהו בארכובתיו אינו גנאי כל כך משלם ג' סלעים, קבץ אצבעותיו כמו אוגד אגודה והכהו בידו כך כשהיא אגודה, יש כאן גנאי וגם מכה בחוזק משלם י"ג סלעים, , סטרו על פניו הוא גנאי גדול וצער משלם נ' סלעים, סטרו באחורי ידו משלם ק' סלעים, וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו או רקק והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

שתקע את חבירו בכפו[76] משלם סלע. וכללו באותה קצבה הקנס שראוי לקנוס אותו המכה והריפוי והשבת[77], ובין צריך לרפואה בין אינו צריך לרפואה, לעולם כזה הוא משלם. ויש אומרים[78] שאלו הדמים הקצובים אינן אלא בשביל הבושת והצער, מפני שב' הדברים האלו ישנם ברוב היזק שאדם עושה לחבירו, אבל אם יש רפוי ושבת הכל לפי הענין, כי בזה לא שייך לעשות קצבה שפעמים הם רב מאוד, ויש ללכת בכל כיוצא בזה אחר המנהג.

כל הסלעים[79] שנאמרו בשיעורים הנזכרים בתשלום קנס על הכאות אלו אינם סלעים צורי, אלא סלעים מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שבכסף צורי, והם שלוש מעין שכל מעה יש בו משקל 16 שעורות כסף צרוף.

וכבר התבאר ששיעור הפרוטה משקל חצי שעורה[80] של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שלוש מעין משקל 48 שעורים כסף נקי. שהוא 2.4 גרם[81] כסף צרוף[82].

וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה מהן. כיצד, כגון שבעט בחבירו ד' בעיטות אפילו זו אחר זו משלם ד' פעמים ה' סלעים, ואם סטרו על פניו שתי סטירות משלם ב' פעמים נ' סלעים, וכן בכולן.

[76] והוא פירוש הרמב"ם, ע"ש, ורש"י [שם ד"ה התוקע] ור"ן [נ"י שם ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] פירשוהו בענין אחר. סמ"ע חו"מ סימן א ו

[77] אף אם יש מחמת אותה הכאה הוצאות ממון דריפוי או שבת, אין צריך לשלם לו יותר. ובעיר שושן כתב שינוי לשון ז"ל, ואמרו שיתן הצער והבושת והריפוי והשבת כו', דמשמע דתחילת תיקונו היה כ"כ בשביל הריפוי והשבת כו', וללא צורך כתב כן, וגם אמירה זו לא מצינו שאמרו כן. סמ"ע שם נז

[78] רמ"א שם מג

[79] שו"ע ונו"כ שם מב

[80] שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

[81] לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין בין **2.44** ועד **3.26** ₪ נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

[82] חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLll7K9ciPjB873YPB8kBu